

ЗАТВЕРДЖЕНО

Міністр
освіти і науки України

“ _____ ” _____ 2016 р.

ПОГОДЖЕНО

Голова Національного агентства із
забезпечення якості вищої освіти

“ _____ ” _____ 2016 р.

СТАНДАРТ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ

Перший (бакалаврський) рівень

(назва рівня вищої освіти)

Бакалавр

(назва ступеня, що присвоюється)

ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ 03 Гуманітарні науки

(шифр та назва галузі знань)

СПЕЦІАЛЬНІСТЬ 032 Історія та археологія

(код та найменування спеціальності)

Видання офіційне

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Київ

2016

I. Преамбула

1.1. **Стандарт вищої освіти України** підготовки фахівців вищої освіти першого бакалаврського рівня зі спеціальності 032 Історія та археологія.

Розроблений згідно з вимогами Закону України “Про вищу освіту” від 01.07.2014 № 1556-VII, постанов Кабінету Міністрів України від “Про затвердження Національної рамки кваліфікацій” від 30.12.2015 р. № 1187, “Про затвердження Ліцензійних умов провадження освітньої діяльності закладів освіти” від 20.12.2015 р., “Методичних рекомендацій щодо розроблення стандартів вищої освіти”, схвалених сектором вищої освіти Науково-методичної ради МОН України (протокол № 3 від 29.03.2016 р.)

Затверджено і введено у дію наказом Міністерства освіти та науки України, № ___ від “___” _____ 2016 р.

Розробники стандарту:

Філінюк Анатолій Григорович, голова науково-методичної підкомісії, доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри історії України Кам’янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка

Венгерська Вікторія Олексіївна, член науково-методичної підкомісії, доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри історії України Житомирського державного університету імені Івана Франка;

Михальський Ігор Сергійович, секретар науково-методичної підкомісії, доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри всесвітньої історії та міжнародних відносин Державного закладу Луганського національного університету імені Тараса Шевченка;

Посохов Сергій Іванович, член науково-методичної підкомісії, голова науково-методичної комісії з гуманітарних наук та богослов’я доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри історіографії, джерелознавства та археології Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна;

Райківський Ігор Ярославович, заступник голови науково-методичної підкомісії, доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри історії України Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника;

Смитнина Олена Валентинівна, член науково-методичної підкомісії, доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри археології та етнології України Одеського національного університету імені І. І. Мечникова

Розглянуто та схвалено на засіданні підкомісії 032 “Історія та археологія” науково-методичної комісії з гуманітарних наук та богослов’я (НМК 4) сектору вищої освіти Науково-методичної ради Міністерства освіти і науки України. Протокол від “30” червня 2016 р. № 2.

Погоджено з Національним агентством із забезпечення якості вищої освіти, протокол № ___ від “___” _____ 2016 р.

II. Загальна характеристика

Рівень вищої освіти	Перший (бакалаврський) рівень
Ступінь, що присвоюється	Бакалавр
Назва галузі знань	03 Гуманітарні науки
Назва спеціальності	032 Історія та археологія
Обмеження щодо форм навчання	Немає
Кваліфікація освітня, що присвоюється	Бакалавр історії та археології (з можливим додаванням назви спеціалізації відповідно до освітньої програми вишу)
Кваліфікація(-і) професійна(-і) (тільки для регульованих професій)	-
Кваліфікація в дипломі	Ступінь вищої освіти бакалавр Спеціальність історія та археологія Спеціалізація Освітня програма
Опис предметної області	<p><i>Предметна область:</i> система знань про історичне минуле України та людства, причино-наслідковий зв'язок історичних подій і процесів, тенденції історичного поступу та закономірності функціонування людського суспільства, особливості формування й побутування історико-культурної спадщини.</p> <p><i>Об'єкти вивчення та діяльності:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – минуле України та людства в усіх його проявах; – пам'ятки історії та культури, історична пам'ять, історична політика, соціокультурні практики у минулому та сьогоденні; – базові категорії, методологічний інструментарій та теоретичні концепції, які використовуються під час історичного пізнання; – значення та смисли діяльності людей у минулому, загальнолюдські і національні цінності, представлені в наукових фактах, текстах, речових пам'ятках, пам'ятках духовної культури та у соціальних практиках. <p><i>Цілі навчання:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – здобуття фундаментальних знань про національну і всесвітню історію;

	<p>– оволодіння ключовими теоретико-методологічними засадами і методами вивчення та інтерпретації історичного минулого;</p> <p>– формування здатностей застосовувати набуті знання для збереження та використання культурного спадку, вирішення актуальних проблем сьогодення;</p> <p>– вироблення навичок виявлення, опрацювання та інтерпретації об’єктів матеріальної та нематеріальної культурної спадщини.</p> <p><i>Теоретичний зміст предметної області:</i> система наукових теорій, концепцій, гіпотез, принципів, категорій, методів, які використовуються у процесі історичного пізнання.</p> <p><i>Методи, методики та технології (якими має оволодіти здобувач вищої освіти для застосовування на практиці):</i> загальнонаукові і спеціально наукові методи, які застосовуються під час здійснення історичних та археологічних досліджень, а також методики і технології, які використовуються для вивчення, збереження та використання пам’яток історії і культури.</p>
<p>Академічні права випускників</p>	<p>Особа, яка здобула вищу освіту першого (бакалаврського) рівня, має право продовжити навчання за другим (магістерським) рівнем.</p>
<p>Працевлаштування випускників</p>	<p>Допуск до професії – за наявності освітньої й професійної кваліфікації, підтвердженої відповідним документом.</p> <p>Бакалавр історії та археології може працювати в науковій, організаційно-управлінській та освітній галузях; на викладацьких та інших посадах у закладах загальної середньої освіти, ВНЗ 1–2 рівнів акредитації (за наявності в освітній програмі циклу психолого-педагогічних та методичних дисциплін і проходження відповідних практик); в органах державної влади і місцевого самоврядування; в аналітично-інформаційних інституціях; у друкованих та електронних засобах масової інформації, PR-технологіях; у соціальних і культурних закладах, громадських організаціях, партіях тощо.</p> <p>Відповідно до Національного класифікатора професій ДК 003:2010, зокрема, може працювати:</p> <p>2443.2 – історик, історик (економіка), історик (політика), історик (суспільні відносини), консультант з питань історії;</p> <p>2431.2 – архівіст, експерт з комплектування музейного та виставочного фонду, зберігач експонатів, зберігач</p>

	фондів; 2441.1 – антрополог; 2442.2 – археограф, археолог, етнолог, палеограф; 2320 – вчитель-стажист середнього навчально-виховного закладу.
--	--

Стандарт вищої освіти є нормативним документом з підготовки фахівців за спеціальністю 032 – Історія та археологія, в якому узагальнюється зміст вищої освіти, відображаються цілі навчання та визначаються вимоги до професійної компетентності випускника і представляє собою сукупність вимог, обов’язкових при реалізації освітньо-професійних програм вищих навчальних закладів, які мають державну акредитацію.

Право на реалізацію освітніх програм вищій навчальний заклад має тільки при наявності ліцензії, що видана Міністерством освіти та науки України.

Стандарт базується на компетентнісному підході і визначає вимоги до фахівця, які закладені у Болонському процесі та в міжнародному Проекті Європейської Комісії “Гармонізація освітніх структур в Європі” (Tuning Educational Structures in Europe, TUNING).

Вищий навчальний заклад або наукова установа на підставі освітньої програми за кожною спеціальністю розробляє навчальний план, який визначає:

- перелік та обсяг навчальних дисциплін у кредитах ЄКТС;
- послідовність вивчення дисциплін;
- форми проведення навчальних занять та їх обсяг;
- графік навчального процесу;
- форми поточного і підсумкового контролю.

Для конкретизації планування навчального процесу на кожний навчальний рік складається робочий навчальний план, що затверджується керівником вищого навчального закладу або наукової установи.

Вищий навчальний заклад або наукова установа у межах ліцензованої спеціальності може запроваджувати спеціалізації, які потребує сучасний ринок праці, зокрема археологія, архівна справа, історія України, регіональна історія, історія мистецтва, військова історія, всесвітня історія, етнологія, історична антропологія, музейна справа, охорона культурної спадщини та інші.

III. Обсяг кредитів ЄКТС, необхідний для здобуття першого (бакалаврського) рівня галузі знань 03 Гуманітарні науки, спеціальності 032 Історія та археологія

Обсяг освітніх програм у кредитах ЄКТС:

– на базі повної загальної середньої освіти з терміном навчання 11 років – 240 кредитів ЄКТС,

– на базі повної загальної середньої освіти з терміном навчання 12 років – 180–240 кредитів ЄКТС.

Мінімум 50 % обсягу освітньої програми має бути спрямовано на забезпечення загальних і спеціальних (фахових) компетентностей за спеціальністю, визначеною стандартом вищої освіти.

Для здобуття ступеня бакалавра на основі ступеня молодшого бакалавра ВНЗ має право скорочувати обсяг освітньої програми.

IV. Перелік компетентностей випускника

Інтегральна компетентність	Здатність розв'язувати спеціалізовані задачі й практичні проблеми в галузі історії та археології або у процесі навчання, здійснювати аналіз історичних явищ і подій, що передбачає застосування теорій та методів історичної науки і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.
Загальні компетентності	<p style="text-align: center;"><i>Вправність мислення</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу і синтезу. 2. Здатність робити смислові узагальнення та висновки, виявляти в інформаційних даних і концептах хибні й вразливі місця, суперечності та неповноту аргументації. 3. Готовність до пізнання нового і неперервного навчання, до опанування нових знань та стратегій/способів мислення. 4. Здатність раціонально організувати власну діяльність та ефективно використовувати час. <p style="text-align: center;"><i>Розвиненість рефлексії</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 5. Здатність відрізнити суб'єктивні, спонтанні складові суджень від об'єктивних і аргументованих, вміти надавати перевагу останнім. 6. Критичність та самокритичність мислення. 7. Схильність до самоперевірки отриманих результатів, турбота про якісне виконання професійних завдань. <p style="text-align: center;"><i>Інтелектуальна комунікація</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 8. Увага і толерантність до іншої (й інакшої) думки, здатність аналізувати її зміст та структуру в процесі спілкування та адекватно на неї реагувати. 9. Здатність брати участь в інтелектуальних дискусіях, використовувати ввічливі форми звернення до опонента, концентруватися на значущих складових судження, не переходячи на особистості. 10. Навички публічного мовлення, здатність ясно та виразно висловлюватися в процесі комунікації. 11. Навички роботи в групі, розподіл функцій в колективній

	<p>роботі.</p> <p>12. Відкритість, здатність сприймати та враховувати зауваги, оптимізувати власну позицію в процесі обговорення, налаштованість на діалог, залучення у власні міркування висловлених слухних ідей.</p> <p>13. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.</p> <p style="text-align: center;">Мовно-текстологічна здатність</p> <p>14. Аналіз та інтерпретація гуманітарного тексту: здатність виокремити та відтворити смислову структуру тексту, оцінити послідовність та валідність аргументації, виділити продуктивні ідеї.</p> <p>15. Порівняння змісту різних текстів, пошук та узагальнення інформації з досліджуваної проблеми.</p> <p>16. Навички написання аналітичних і публіцистичних гуманітарних текстів, реферування, створення систематизованих оглядів спеціальної літератури. Дотримання стандартів академічного оформлення тексту.</p> <p>17. Здатність використовувати (усно і письмово) державну мову в усіх сферах суспільного життя, читати фахову літературу іноземною, зокрема англійською мовою.</p> <p style="text-align: center;">Особиста ціннісно-вольова налаштованість</p> <p>18. Інтелектуальне сумління, чесність у своїй справі та уникання симуляцій, плагіату й інших виявів недоброчесності.</p> <p>19. Розуміння необхідності відповідального ставлення до роботи, чіткого і своєчасного виконання обов'язків.</p> <p>20. Здатність працювати в колективі та самотійно, виявляти ініціативу, уникати некритичного слідування авторитетам.</p> <p>21. Здатність життєво й фахово реалізовувати себе на основі ціннісно-світоглядних надбань людства (зокрема сприйняття людини не як засобу, а як цілі й цінності), що нерозривно поєднана з навичками критичного мислення, опануванням і обстоюванням громадянських чеснот і прав, соціальною відповідальністю, а також патріотичним піклуванням про продуктивний розвиток держави і суспільства.</p> <p>22. Здатність розуміти світоглядні, правові, соціальні, економічні, культурно-історичні, духовно-моральні питання, що виходять за межі фахової спеціалізації, завдяки чому відповідально й ефективно діяти в різних суспільних контекстах, сприяючи позитивному розв'язанню нагальних проблем.</p>
<p>Спеціальні (фахові, предметні) компетентності</p>	<p>1. Критичне усвідомлення взаємозв'язку між фактами, подіями, явищами і процесами у минулому та сучасності.</p> <p>2. Критичне усвідомлення відмінностей в історіографічних поглядах різних періодів та у різних контекстах.</p> <p>3. Розуміння соціальних функцій історика, можливостей</p>

використання історії та зловживання історією.

4. Здатність спілкуватися державною мовою, рідною мовою та однією з іноземних мов із використанням термінів і методик, прийнятих в фаховому середовищі; знати й вміти використовувати в професійних цілях давні мови.

5. Знання, вміння і навички опрацювання наукових та інформаційних джерел й використання інформаційно-пошукових інструментів, таких як: бібліографічні довідники, путівники до архівних фондів, архівні описи та посилання на електронні ресурси.

6. Здатність виявляти і опрацьовувати належним чином джерела інформації (бібліографії, документи, етнографічні матеріали, музейні експонати, археологічні артефакти і т. п.) для реалізації науково-дослідних проектів.

7. Знання та вміння використовувати різноманітні методи виявлення та опрацювання історичних і археологічних джерел, зокрема, інструментарій спеціальних історичних дисциплін, новітні комп'ютерні технології для пошуку та обробки історичних або пов'язаних із ними даних.

8. Фахові знання та професійні навички роботи з виявлення, опрацювання та охорони матеріальної і нематеріальної культурної спадщини.

9. Усвідомлення особливостей розвитку людства у дописемний період його історії та володіння базовими принципами і навичками дослідження даного періоду на емпіричному й теоретичному рівнях.

10. Здатність використовувати у фаховій діяльності знання з гуманітарних дисциплін, вміння аналізувати, оцінювати і прогнозувати політичні, економічні, культурні й соціальні події та явища.

11. Вміння коментувати, анотувати або редагувати тексти і документи відповідно до певних критеріїв; представити результати наукових досліджень в друкованій формі, проводити їх презентацію.

12. Знати і володіти на фаховому рівні методами викладання історії та суміжних дисциплін у загальноосвітніх навчальних закладах різних типів.

13. Здатність здійснювати відбір та прийняття на збереження артефактів і документів у відповідності до нормативів.

14. Знання правил археографічної, архівної та музейної роботи, принципів експонування артефактів і підготовки тематико-експозиційного плану.

V. Нормативний зміст підготовки здобувачів вищої освіти, сформульований у термінах результатів навчання

Класифікація кінцевих, підсумкових, інтегративних результатів навчання, що визначають нормативний зміст підготовки здобувачів першого рівня вищої освіти, ступеня – бакалавр, галузі знань – 03 Гуманітарні науки, спеціальності – 032 Історія та археологія.

Класифікація в когнітивній (пізнавальній) сфері

<p>Знання</p>	<p><i>Здатність запам'ятовувати або відтворювати:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – найважливіші факти, події та процеси історичного минулого українського народу і людства загалом; – основні тенденції історичного розвитку в конкретні історичні періоди; – наукову хронологію, періодизацію і характеристики основних етапів вітчизняної та всесвітньої історії; – основні підходи до вивчення вітчизняної та світової історії, категоріальний апарат з історії та археології; – основні принципи і методи історичного пізнання; – основні типи і види історичних джерел; – необхідний фактичний матеріал для конкретного історичного дослідження; – детальні знання про певний історичний період або проблему.
<p>Розуміння</p>	<p><i>Здатність розуміти та інтерпретувати:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – основні завдання історичної та археологічної науки; – з'ясовувати взаємозв'язок між історичними подіями, явищами, процесами та демонструвати змістовні думки, обґрунтовані положення і висновки про них; – класифікувати історичні джерела з метою реалізації конкретних науково-дослідницьких проектів; – інтерпретувати інформацію з різноманітних джерел (археологічні артефакти, архівні документи, усні свідчення, музейні експонати, періодика, наукові праці тощо); – обґрунтовувати вибір методики опрацювання речових джерел і текстів.
<p>Застосування знань</p>	<p><i>Здатність використовувати вивчений матеріал в нових ситуаціях:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – виявляти взаємозв'язки між процесами у минулому та на сучасному етапі; – оцінювати основні тенденції та особливості історичного розвитку людства у певні історичні періоди; – аналізувати відмінності в історіографічних поглядах різних періодів та у різних контекстах; – демонструвати навички професійного спілкування з використанням наукових термінів, прийнятих у фаховому середовищі; – організовувати практичне вирішення проблем історичної

	<p>пам'яті та охорони матеріальної й нематеріальної культурної спадщини України;</p> <ul style="list-style-type: none"> – планувати дослідницькі проекти з історії, археології, історіографії, джерелознавства, краєзнавства та ін.; – застосовувати сучасні методики викладання історії.
Аналіз	<p><i>Здатність розбивати інформацію на відповідні компоненти і розуміти їх взаємозв'язок:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – аналізувати суспільні процеси в історії України у контексті європейської та світової історії; – визначати взаємозалежності глобалізаційних процесів і міжнаціональних та міжетнічних відносин; – досліджувати життя та діяльність конкретних людей у контексті їхньої історичної доби; – упорядковувати історичні джерела у відповідності до їх інформаційного потенціалу при розробці конкретної науково-дослідницької теми та реалізації археографічних проектів; – розділяти на категорії пам'ятки матеріальної культури та історичні документи відповідно до нормативів.
Синтез	<p><i>Здатність поєднувати частини разом, щоби одержати ціле з новою системною властивістю:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – формулювати мету та завдання конкретного історичного дослідження; – всебічно розглядати проблему дослідження з використанням відповідних джерел і наукової літератури; – аргументувати важливість соціальних функцій історика в сучасному суспільстві; – інтегрувати досягнення інших гуманітарних наук для вирішення актуальних проблем історії та археології; – пояснювати значення культурного спадку для розвитку людства в цілому та окремих спільнот; – встановлювати ефективну комунікацію з представниками різноманітних субкультур.
Оцінювання	<p><i>Здатність оцінювати важливість матеріалу для конкретної цілі:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – аргументувати актуальність теми обраного наукового проекту (дипломної роботи), встановлювати її зв'язок з пріоритетними напрямками розвитку сучасної науки в Україні; – критично оцінювати ступінь розробленості дослідницької проблеми та новизну отриманих результатів; – чітко пояснювати мету, задачі, об'єкт, предмет та методи дослідження; – узагальнювати результати дослідницької (дипломної) роботи та рекомендувати шляхи їх використання; – робити висновки про результати діяльності осіб, спільнот та структур у конкретні історичні епохи;

– порівнювати здобутки наукових шкіл при вирішенні актуальних проблем історії та археології.

Класифікація в емоційній (афективній) сфері

Сприйняття	<p><i>Бажання (направленість) студента:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – використовувати інноваційні форми і технології сучасної вітчизняної та зарубіжної історичної науки та освіти; – визначати загальні і специфічні риси історичного розвитку різних регіонів України; – вказувати на взаємозв'язок вітчизняної, європейської і світової історії.
Реагування	<p><i>Активна участь студента в навчальному процесі:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – відповідати сучасним вимогам до організації навчального процесу; – дискутувати щодо перспектив розвитку історії та археології в сучасних умовах; – обговорювати зміст і план презентації науково-історичного проекту; – брати участь у ділових іграх, з допомогою яких моделюється наближена до реальної професійної сфери здобувача вищої освіти ситуація.
Ціннісна орієнтація	<p><i>Визнання та підтримка певних цінностей:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – налаштованість на консолідацію суспільства; – пояснювати важливість демократичних цінностей, вироблених у процесі історичного розвитку; – доводити історичну своєрідність, культурне та етнонаціональне розмаїття України; – виявляти повагу до різноманітних національних спільнот як невід'ємної складової історії України; – співпрацювати з носіями різних історичних і культурних цінностей; – визнавати роль і значення історичної науки та освіти в процесі євроінтеграції України.
Організація та концептуалізація	<p><i>Засвоєння певної системи цінностей:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – дотримуватись концепції міжнаціонального та міжкультурного діалогу в Україні; – виявляти спільні й відмінні риси в підходах українських і зарубіжних істориків та археологів; – створювати умови для комунікації із представниками наукових, громадських, релігійних і національно-культурних організацій.
Характеристика за системою цінностей	<p><i>Дотримання певної системи цінностей:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – виявляти самостійність і соціальну відповідальність, громадянські та патріотичні чесноти при виконанні функціональних обов'язків;

	<ul style="list-style-type: none"> – переглядати результати власної праці та визнавати власну відповідальність за свої вчинки; – практикувати дотримання етичних принципів ведення дискусій та оприлюднення результатів наукової праці; – поширювати кращий досвід професійної діяльності, демонструвати гідну соціальну поведінку, дотримуватися здорового способу життя.
--	---

Цей стандарт визначає такі види професійної діяльності, якими має володіти випускник: науково-дослідницька; педагогічна; організаційно-управлінська.

Випускник першого (бакалаврського) рівня вищої освіти відповідно до видів професійної діяльності, на який орієнтовано освітньо-професійну програму, готовий вирішувати такі завдання:

- науково-дослідницька діяльність – володіння змістом професійного знання в галузі історії та археології; уміннями за допомогою електронних ресурсів і бібліотечних каталогів здобувати необхідну інформацію в галузі історії та археології, навичками написання наукових робіт.

- педагогічна діяльність – логічно і послідовно репрезентувати засвоєні знання; уміння спілкуватися, підтримувати бесіду, вести дискусію з питань історії та археології, вміння готуватися до занять, здійснювати контроль засвоєння матеріалу; раціонально організовувати і планувати свою педагогічну діяльність. Для забезпечення ефективності педагогічної діяльності обов'язковим є знання різних стратегій і моделей викладання історії та археології.

- організаційно-управлінська діяльність – ефективна взаємодія в професійному середовищі; робота в міжнародному контексті; ведення ділового листування. Для забезпечення результативного засвоєння основ організаційно-управлінської діяльності здобувач вищої освіти може брати участь у вітчизняних і міжнародних наукових конференціях.

VI. Форми атестації здобувачів вищої освіти

Форми здобувачів освіти	атестації вищої	<p>Атестація здійснюється у такій формі:</p> <p style="text-align: center;">Єдиного (комплексного) державного кваліфікаційного іспиту за спеціальністю у встановленому порядку <i>та/або</i> публічного захисту дипломної роботи як кваліфікаційної роботи.</p> <p>Атестація осіб, які здобувають ступінь бакалавра, здійснюється атестаційною кваліфікаційною комісією, до складу якої можуть включатися представники роботодавців та їх об'єднань.</p> <p>Для публічного ознайомлення зі змістом кваліфікаційної дипломної бакалаврської роботи та запобігання академічного плагіату вони мають бути розміщені у форматі pdf або djvu на web-ресурсах відповідного структурного підрозділу вищого</p>
--------------------------------	------------------------	---

	<p>навчального закладу.</p> <p>Атестація здійснюється відкрито та гласно.</p>
<p>Вимоги до кваліфікаційної роботи (за наявності)</p>	<p>Бакалаврська кваліфікаційна робота з історії та археології представляє собою розгляд актуальної, теоретично і практично важливої проблеми з історії, археології, історіографії, джерелознавства та історичного краєзнавства з елементами наукового пошуку. Виконання бакалаврської кваліфікаційної роботи передбачає поглиблення, систематизацію, закріплення теоретичних знань, а також вдосконалення практичних навичок, отриманих здобувачем за час навчання в бакалавраті. Робота має продемонструвати рівень опанування автором методик здійснення історичних та археологічних досліджень і навичок творчого розв'язання інтелектуальних завдань. Захист кваліфікаційної роботи передбачає виявлення здатності випускника аналізувати історичні джерела, аргументовано викладати результати свого дослідження, а також рівня його підготовленості до самостійної практичної роботи.</p> <p>Детальніше вимоги до кваліфікаційної роботи (зокрема щодо вибору та затвердження теми, структури та обсягів, критеріїв оцінювання тощо) розробляє й формулює у відповідному положенні профільна кафедра з урахуванням специфіки навчального плану підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти в галузі гуманітарних наук за спеціальністю 0323 – історія та археологія. Вимоги до кваліфікаційної роботи розглядає й ухвалює вчена рада факультету і затверджує декан факультету.</p>
<p>Вимоги до атестаційного/єдиного державного кваліфікаційного екзамену (екзаменів) (за наявності)</p>	<p>Складання здобувачем державного кваліфікаційного іспиту з історії та археології передбачає перевірку рівня його теоретичної фахової підготовки відповідно до навчального плану підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за цією спеціальністю.</p> <p>Програму кваліфікаційного іспиту з історії та археології, форму його проведення (усну, письмову, тестування тощо), екзаменаційні білети, варіанти завдань, перелік матеріалів тощо розробляє та визначає профільна випускова кафедра, розглядає й ухвалює вчена рада факультету і затверджує декан факультету чи директор інституту.</p> <p>У випадку, якщо навчальним планом спеціальності передбачені обидві форми підсумкової атестації, захисту бакалаврської кваліфікаційної роботи</p>

	передусє кваліфікаційний іспит.
Вимоги до публічного захисту (демонстрації) (за наявності)	<p>Метою захисту бакалаврської кваліфікаційної роботи є встановлення відповідності рівня науково-дослідницької підготовки випускника вимогам, що висувають до здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти в галузі гуманітарних наук за спеціальністю 032 – історія та археологія. Захист бакалаврської кваліфікаційної роботи здійснюють у відкритому режимі (публічно).</p> <p>Захистом кваліфікаційної роботи перед екзаменаційною комісією здобувач завершує курс навчання на першому (бакалаврському) рівні вищої освіти в галузі гуманітарних наук за спеціальністю 032 – історія та археологія.</p> <p>На підставі рішення екзаменаційної комісії особі, яка успішно виконала освітньо-професійну програму першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, вищий навчальний заклад присуджує ступень бакалавра в галузі гуманітарних наук за спеціальністю 032 – історія та археологія з врученням диплома встановленого зразка про рівень освіти та кваліфікацію.</p>

VII. Вимоги до наявності системи внутрішнього забезпечення якості вищої освіти

Принципи та процедури забезпечення якості освіти	Визначені відповідно п. 2 статті 16 Закону України “Про вищу освіту”
Моніторинг та періодичний перегляд освітніх програм	Визначені відповідно п. 2 статті 16 Закону України “Про вищу освіту”
Щорічне оцінювання здобувачів вищої освіти	Формативне оцінювання (formative assessment): вхідне тестування (оцінювання рівня студентів на початку читання дисципліни) та поточний контроль. Підсумковий (сумативний) контроль (summative assessment): оцінка результатів навчання протягом певного відрізка часу.
Підвищення кваліфікації науково-педагогічних, педагогічних та наукових працівників	Визначається відповідно Наказу МОН України “Про затвердження Положення про підвищення кваліфікації та стажування педагогічних і науково-педагогічних працівників вищих навчальних закладів” від 24.01.2013 № 48.
Наявність необхідних ресурсів для	Забезпечення необхідними ресурсами

організації освітнього процесу	освітнього процесу та підтримки здобувачів вищої освіти у ВНЗ відповідає ліцензійним та акредитаційним вимогам.
Наявність інформаційних систем для ефективного управління освітнім процесом	Ефективному управлінню якістю освітньої діяльності у ВНЗ сприяють електронна система збирання та аналізу інформації і система електронного документообігу.
Публічність інформації про освітні програми, ступені вищої освіти та кваліфікації	Передбачається розміщення публічної інформації на офіційному сайті ВНЗ у відкритому доступі.
Запобігання та виявлення академічного плагіату	Система запобігання та виявлення академічного плагіату включає процедури і заходи з формування фахівця, який не сприймає академічну нечесність; створення умов, котрі унеможливають академічний плагіат; виявлення академічного плагіату в наукових статтях, монографіях, дисертаціях, підручниках, навчальних виданнях; притягнення до відповідальності за академічний плагіат.

VIII. Вимоги професійних стандартів (у разі їх наявності)

Повна назва Професійного стандарту	
Назва та реквізити відповідного документу	
Особливості стандарту вищої освіти, пов'язані з наявністю даного Професійного стандарту	

IX. Перелік нормативних документів, на яких базується стандарт вищої освіти

1. Закон “Про вищу освіту” // Електронний ресурс. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1556-18_
2. Наказ МОН “Про затвердження Положення про підвищення кваліфікації та стажування педагогічних і науково-педагогічних працівників вищих навчальних закладів” від 24.01.2013 № 48 // Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0488-13>.
3. Національний глосарій 2014 // Електронний ресурс. – Режим доступу: http://ihed.org.ua/images/biblioteka/glossariy_Visha_osvita_2014_tempus-office.pdf.

4. Національний класифікатор України: Класифікатор професій ДК 003:2010 . – К.: Видавництво “Соцінформ”, 2010.

5. Національна рамка кваліфікацій // Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1341-2011-п>.

6. Перелік галузей знань і спеціальностей // Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/266-2015-п>.

Х. Основні терміни та їх визначення (тезаурус)

Атестація – це встановлення відповідності засвоєних здобувачами вищої освіти рівня та обсягу знань, умінь, інших компетентностей вимогам **освітньої програми**.

Галузь знань – основна предметна область освіти і науки, що включає групу споріднених спеціальностей, за якими здійснюється професійна підготовка.

Дескриптори Національної рамки кваліфікацій

- **автономність і відповідальність** – здатність самостійно виконувати завдання, розв’язувати задачі і проблеми та відповідати за результати своєї діяльності;

- **знання** – осмислена та засвоєна суб’єктом наукова інформація, що є основою його усвідомленої, цілеспрямованої діяльності. Знання поділяються на емпіричні (фактологічні) і теоретичні (концептуальні, методологічні);

- **комунікація** – взаємозв’язок суб’єктів з метою передавання інформації, узгодження дій, спільної діяльності;

- **уміння** – здатність застосовувати знання для виконання завдань та розв’язання задач і проблем. Уміння поділяються на когнітивні (інтелектуально-творчі) та практичні (на основі майстерності з використанням методів, матеріалів, інструкцій та інструментів).

Європейська кредитна трансферно-накопичувальна система (ЄКТС) – система трансферу і накопичення кредитів, що використовується в Європейському просторі вищої освіти з метою надання, визнання, підтвердження кваліфікацій та освітніх компонентів і сприяє академічній мобільності здобувачів вищої освіти. Система ґрунтується на визначенні навчального навантаження здобувача вищої освіти, необхідного для досягнення визначених результатів навчання, та обліковується у кредитах ЄКТС.

Кваліфікація – офіційний результат оцінювання і визнання, який отримано, коли уповноважена установа (компетентний орган) встановила, що особа досягла компетентностей (результатів навчання) за заданими стандартами.

Кваліфікація освітня – кваліфікація, що присуджується вищими навчальними закладами на підставі виконання вимог Стандартів вищої освіти.

Кваліфікація професійна – кваліфікація, які присуджується на підставі виконання вимог професійних стандартів, що діють у сфері праці, і відображають здатність особи виконувати завдання і обов’язки певного виду професійної діяльності. Професійні кваліфікації надаються роботодавцями або спільно з ними, або за встановленими за їх участю правилами.

Кваліфікаційна робота — це вид підсумкової атестації, що може передбачатись на завершальному етапі здобуття певного рівня вищої освіти для встановлення відповідності набутих здобувачами результатів навчання

(компетентностей) вимогам стандартів вищої освіти. Форми кваліфікаційної роботи включають (не обмежуючись зазначеним): дипломну роботу, дисертаційне дослідження, публічну демонстрацію (захист), сукупність наукових статей, комбінацію різних форм вище зазначеного тощо.

Кваліфікаційний рівень – структурна одиниця Національної рамки кваліфікацій, що визначається певною сукупністю компетентностей, які є типовими для кваліфікацій даного рівня.

Компетентність – динамічна комбінація знань, вмінь і практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей, яка визначає здатність особи успішно здійснювати професійну та подальшу навчальну діяльність і є результатом навчання на певному рівні вищої освіти.

Інтегральна компетентність – узагальнений опис кваліфікаційного рівня, який виражає основні компетентнісні характеристики рівня щодо навчання та/або професійної діяльності.

Загальні компетентності – універсальні компетентності, що не залежать від предметної області, але важливі для успішної подальшої професійної та соціальної діяльності здобувача в різних галузях та для його особистісного розвитку.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності – компетентності, що залежать від предметної області, та є важливими для успішної професійної діяльності за певною спеціальністю.

Кредит Європейської кредитної трансферно-накопичувальної системи (далі – кредит ЄКТС) – одиниця вимірювання обсягу навчального навантаження здобувача вищої освіти, необхідного для досягнення визначених (очікуваних) результатів навчання. Обсяг одного кредиту ЄКТС становить 30 годин. Навантаження одного навчального року за денною формою навчання становить, як правило, 60 кредитів ЄКТС.

Національна рамка кваліфікацій – це системний і структурований за компетентностями опис кваліфікаційних рівнів.

Освітня (освітньо-професійна чи освітньо-наукова) програма – система освітніх компонентів на відповідному рівні вищої освіти в межах спеціальності, що визначає вимоги до рівня освіти осіб, які можуть розпочати навчання за цією програмою, перелік навчальних дисциплін і логічну послідовність їх вивчення, кількість кредитів ЄКТС, необхідних для виконання цієї програми, а також очікувані результати навчання (компетентності), якими повинен оволодіти здобувач відповідного ступеня вищої освіти.

Результати навчання (програмні) – сукупність знань, умінь, навичок, інших компетентностей, набутих особою у процесі навчання за певною освітньо-професійною, освітньо-науковою програмою, які можна ідентифікувати, кількісно оцінити та виміряти.

Спеціалізація – складова спеціальності, що визначається законодавством або вищим навчальним закладом, або науковою установою та передбачає профільну спеціалізовану освітньо-професійну чи освітньо-наукову програму підготовки здобувачів вищої та післядипломної освіти.

Спеціальність – складова галузі знань, за якою здійснюється професійна підготовка.

Якість вищої освіти – рівень здобутих особою знань, умінь, навичок, інших компетентностей, що відображає її компетентність відповідно до стандартів вищої освіти.

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА ДО СТАНДАРТУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Матриця відповідності визначених Стандартом компетентностей дескрипторам НРК

Додаток 1

Класифікація компетентностей за НРК	Знання	Уміння	Комунікація	Автономія та відповідальність
Загальні компетентності (5-20)				
1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу і синтезу.	+	+		
2. Здатність робити смислові узагальнення та висновки, виявляти в інформаційних даних і концептах хибні й вразливі місця, суперечності та неповноту аргументації.	+	+		+
3. Готовність до пізнання нового і неперервного навчання, до опанування нових знань та стратегій/способів мислення.		+		+
4. Здатність раціонально організувати власну діяльність та ефективно використовувати час.		+		+
5. Здатність відрізнити суб'єктивні, спонтанні складові суджень від об'єктивних і аргументованих, вміти надавати перевагу останнім.	+	+		+
6. Критичність та самокритичність мислення.		+		+
7. Схильність до самоперевірки отриманих результатів, турбота про якісне виконання професійних завдань.		+		+
8. Увага і толерантність до іншої (й інакшої) думки, здатність аналізувати її зміст та структуру в процесі спілкування та адекватно на неї реагувати.		+	+	+
9. Здатність брати участь в інтелектуальних дискусіях, використовувати ввічливі форми звернення до опонента, концентруватися на значущих складових судження, не переходячи на особистості.		+	+	+
10. Навички публічного мовлення, здатність ясно та виразно висловлюватися в процесі комунікації.		+	+	+
11. Навички роботи в групі, розподіл		+	+	+

функцій в колективній роботі.				
12. Відкритість, здатність сприймати та враховувати зауваги, оптимізувати власну позицію в процесі обговорення, налаштованість на діалог, залучення у власні міркування висловлених слухних ідей.		+	+	+
13. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.		+	+	
14. Аналіз та інтерпретація гуманітарного тексту: здатність виокремити та відтворити смислову структуру тексту, оцінити послідовність та валідність аргументації, виділити продуктивні ідеї.	+	+		
15. Порівняння змісту різних текстів, пошук та узагальнення інформації з досліджуваної проблеми.	+	+		
16. Здатність використовувати (усно і письмово) державну мову в усіх сферах суспільного життя, читати фахову літературу іноземною, зокрема англійською мовою.	+	+	+	
17. Здатність життєво й фахово реалізовувати себе на основі ціннісно-світоглядних надбань людства (зокрема сприйняття людини не як засобу, а як цілі й цінності), що нерозривно поєднана з навичками критичного мислення, опануванням і обстоюванням громадянських чеснот і прав, соціальною відповідальністю, а також патріотичним піклуванням про продуктивний розвиток держави і суспільства.		+	+	+
18. Здатність розуміти світоглядні, правові, соціальні, економічні, культурно-історичні, духовно-моральні питання, що виходять за межі фахової спеціалізації, завдяки чому відповідально й ефективно діяти в різних суспільних контекстах, сприяючи позитивному розв'язанню нагальних проблем.		+	+	+
Спеціальні (фахові) компетентності (10-20)				
1. Критичне усвідомлення взаємозв'язку між фактами, подіями, явищами і процесами у минулому та сучасності.	+	+	+	+
2 Критичне усвідомлення відмінностей в історіографічних поглядах різних періодів та у різних контекстах.		+	+	+
3 Розуміння соціальних функцій історика, можливостей використання історії та зловживання історією.	+	+	+	+
4 Здатність спілкуватися державною та рідною мовою, однією з іноземних мов із використанням термінів і методик, прийнятих в фаховому середовищі; знати	+	+	+	+

й вмiти використовувати в професiйних цiлях давнi мови.				
5 Знання, вмiння i навички опрацювання наукових та iнформацiйних джерел й використання iнформацiйно-пошукових iнструментiв, таких як: бiблiографiчні довідники, путiвники до архiвних фондiв, архiвнi описи та посилання на електроннi ресурси .	+	+	+	+
6 Здатнiсть виявляти i опрацьовувати належним чином джерела iнформацiї (бiблiографiї, документи, етнографiчні матерiали, музейнi експонати, археологiчні артефакти i т. п.) для реалiзацiї науково-дослiдних проектiв		+	+	+
7 Знання та вмiння використовувати рiзноманiтнi методи виявлення та опрацювання iсторичних i археологiчних джерел, зокрема, iнструментарiї спецiальних iсторичних дисциплiн, новiтнi комп'ютернi технологiї для пошуку та обробки iсторичних або пов'язаних з ними даних	+	+		+
8 Фаховi знання i професiйнi навички роботи з виявлення, опрацювання та охорони матерiальної та нематерiальної культурної спадщини	+	+	+	+
9 Усвiдомлення особливостей розвитку людства у дописемний перiод його iсторiї та володiння базовими принципами i навичками дослiдження даного перiоду на емпiричному й теоретичному рiвнях	+	+		
10 Здатнiсть використовувати у фаховiй дiяльностi знання з гуманiтарних дисциплiн, вмiння аналізувати, оцiнювати i прогнозувати полiтичнi, економiчнi, культурнi й соцiальнi подiї та явища	+	+	+	+
11 Вмiння коментувати, анутовати або редагувати тексти i документи вiдповiдно до певних критерiїв; представити результати наукових дослiджень в друкованiй формi, проводити їх презентацiю		+	+	+
12. Знати i володiти на фаховому рiвнi методами викладання iсторiї та сумiжних дисциплiн у загальноосвiтнiх навчальних закладах рiзних типiв	+	+	+	+
13 Здатнiсть здiйснювати вiдбiр та прийняття на збереження артефактiв i документiв у вiдповiдностi до нормативiв		+	+	+
14 Знання правил археографiчної, архiвної та музейної роботи, принципiв експонування артефактiв i пiдготовки тематико-експозицiйного плану	+	+		

Матриця відповідності визначених Стандартом результатів навчання та компетентностей

Програмні результати навчання (15-25)	Компетентності															
	Інтегральна компетентність	Загальні компетентності					Спеціальні (фахові) компетентності									
		1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1. Здатність запам'ятовувати або відтворювати найважливіші факти, події та процеси історичного минулого українського народу і людства загалом	+			+			+									
2. Здатність визначати основні тенденції історичного розвитку в конкретні історичні періоди	+	+						+								
3. Здатність відтворювати наукову хронологію, періодизацію і характеристики основних етапів вітчизняної та всесвітньої історії	+	+					+	+								
4. Знати основні підходи до вивчення вітчизняної та світової історії, категоріальний апарат з історії та археології	+					+		+						+		
5. Знаходити необхідний фактичний матеріал для конкретного історичного дослідження						+			+			+				
6. Здатність з'ясувати взаємозв'язок між історичними подіями, явищами, процесами та демонструвати змістовні думки, обґрунтовані положення і висновки про них		+				+				+			+			
7. Здатність інтерпретувати інформацію з різноманітних джерел (археологічні артефакти, архівні документи, усні свідчення, музейні експонати, періодика, наукові праці тощо)	+			+									+	+		
8. Вміння обґрунтовувати вибір методики опрацювання речових джерел і текстів						+			+							
9. Здатність аналізувати	+	+					+									

відмінності в історіографічних поглядах різних періодів та у різних контекстах																		
10. Здатність демонструвати навички професійного спілкування з використанням наукових термінів, прийнятих у фаховому середовищі			+							+							+	
11. Здатність організувати практичне вирішення проблем історичної пам'яті та охорони матеріальної й нематеріальної культурної спадщини України	+						+			+							+	
12. Здатність аналізувати суспільні процеси в історії України у контексті європейської та світової історії				+						+								
13. Вміння визначати взаємозалежності глобалізаційних процесів і міжнародних та міжетнічних відносин			+											+				+
14. Здатність досліджувати життя та діяльність конкретних людей у контексті їхньої історичної доби				+						+								+
15. Вміння розглядати проблему дослідження з використанням відповідних джерел і бібліографії, аналізуючи та надаючи критичну і розповідну форму отриманим знанням	+			+										+			+	
16. Здатність інтегрувати досягнення інших гуманітарних наук для вирішення актуальних проблем історії та археології				+						+							+	
17. Здатність пояснювати значення культурного спадку для розвитку людства в цілому та окремих спільнот	+			+										+			+	
18. Здатність встановлювати ефективну комунікацію з					+									+			+	

представниками різноманітних субкультур																
19. Здатність робити висновки про результати діяльності осіб, спільнот та структур у конкретні історичні епохи	+	+					+								+	
20. Здатність порівнювати здобутки наукових шкіл при вирішенні актуальних проблем історії та археології	+	+						+								+
21. Готовність і вміння пояснювати важливість демократичних цінностей, вироблених у процесі історичного розвитку			+		+								+			+
22. Здатність дотримуватись концепції міжнародного та міжкультурного діалогу в Україні			+	+	+					+			+		+	
23. Демонструвати самостійність і відповідальність при виконанні функціональних обов'язків				+	+	+			+	+	+					+